

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Siūlymų LKL PUBP projektui (2021-03-31) apibendrinimas

Dr. Zita Nauckūnaitė

NŠA Ugdymo turinio departamento Ugdymo turinio rengimo skyriaus metodininkė

2021-08-26

LKL PUBP projektas,

Siūlymų apibendrinimas ir

PUBP įgyvendinimo rekomendacijos – žr.:

<https://www.emokykla.lt/bendrasis/bendruju-programu-projektai2>

Siūlymus pateikė:

- Lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų sąjunga (LKLMS) – 6 siūlymai.
- Asociacija „Lituanistų sambūris“ – 4 siūlymai.
- Literatūros mokslininkų grupė – 5 siūlymai.
- Vilniaus kolegija – 10 siūlymų.
- Klaipėdos m. lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų metodinis būrelis – 3 siūlymai.

Vienas asmeninis siūlymas.

Statistika

Gauta 41 pasiūlymas.

Atsižvelgta į 13 pasiūlymų.

Neatsižvelgta į 22 pasiūlymus.

Atsižvelgta iš dalies / pagal BP rengimo koncepciją – į 6 pasiūlymus.

<https://www.emokykla.lt/bendrasis/bendruju-programu-projektai2>

Pagrindiniai keitimai:

- Perrašyti visi bendrųjų kompetencijų raiškos aprašai.
- Skaitymo ir teksto supratimo (B.) pasiekimai yra perrašyti iš naujo, ypatingą dėmesį skiriant skaitymo strategijoms, kurios yra svarbi tarptautinio tyrimo PISA pateikiamų tekstų suvokimo dalis.
- Mokymosi turinyje stengiamasi užtikrinti, kad mokiniai analizuotų vis sudėtingesnių kūrinių, numatyti aukštesni reikalavimai mokinių pasiekimams.
- Nurodomos integracijos galimybės (Įgyvendinimo rekomendacijose).

Kodėl neatsižvelgta į 22 pasiūlymus?

1. Pasiūlymai prieštaringi.
2. Siūlomi dalykai jau yra programoje (tik kitaip pateikti).
3. Laikomės BP atnaujinimo gairių ir LKL PUBP koncepcijos.

Siūlymai prieštaringi...

„Lituanistų sambūris“

Literatūros pamokose neturi būti susiaurintas kultūrinės kompetencijos ugdymas 5–8 klasėje, išlaikant klasikos branduolį.

... projektas kelia mažiau ambicingus tikslus nei dabar galiojanti 2016 m. Lietuvių kalbos ir literatūros programa.

LKLMS

Kadangi lietuvių kalbos ir literatūros mokomojo dalyko viena pagrindinių kompetencijų yra *Kultūrinė kompetencija*, tai **pakeisti dalį mokymosi turinio**, nagrinėjamus aspektus į tuos, kurie leistų mokiniui **susipažinti su šiuolaikinėmis Europos literatūrinėmis ir kultūrinėmis tradicijomis**, savo nacionalinę kultūrą suvokti ne siaurame, o platesniame, bendresniame Lietuvos ir pasaulio kontekste.

Atsižvelgta pagal LKL PUBP koncepciją

1. Su šiuolaikinėmis Europos literatūrinėmis ir kultūrinėmis tradicijomis supažindina Tarptautinė vaikų knygos diena Lietuvoje ir pasaulyje, Tarptautinė gimtosios kalbos diena.
2. Holokaustas buvo ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje – apie tai kalba mūsų parinkti kūriniai.
3. Egzodas yra ne tik lietuvių kultūros, bet ir pasaulio reiškiny.
4. Į programą įtraukti kūriniai remiasi ir Europos literatūrinėmis ir kultūrinėmis tradicijomis.
5. **Per savarankiško skaitymo pamokas mokytojas gali pasirinkti ir Lietuvos, ir Europos, viso pasaulio šiuolaikinius autorius.** Tam gali pasitarnauti ir 30 proc. pasirenkamojo turinio, kurį mokytojas formuos savo nuožiūra. Jei jis matys aktualų europinį reiškinį, galės integruoti jį į savo mokomąjį turinį.

Siūlomi dalykai jau yra programoje

Siūloma

Mokymo turinyje, Pasiekimų lygmenyse turi atsispindėti Bendrosiose kompetencijose deklaruojami kontekstai, klojantys pamatą integralumui, siekiant mokiniui formuotis vientisą pasaulėvaizdį.

Atsižvelgta / jau yra BP

Lietuvių literatūra ir jos kontekstai, taip pat ir visuotinės literatūros kūriniai, jų sąsajos su lietuvių literatūra ir kultūra bei veiklos, nurodytos pasiekimų aprašuose, kloja pamatą integralumui ir formuoja vientisą mokinio pasaulėvaizdį.

Neatsižvelgta dėl atnaujinimo koncepcijos

Siūloma

Siūlome 5–6 klasėje padidinti literatūriniam ugdymui skiriamų pamokų skaičių iki 2 val. (74 pamokos per metus).

Išsikeltiems tikslams pasiekti vienos valandos per savaitę nepakanka. Kaip rodo mokslininkų atlikti tyrimai, skaitymas ugdo bendrąjį raštingumą.

Neatsižvelgta

Skaitymas iš tiesų ugdo bendrąjį raštingumą, ypač funkcinį ir kritinį, bet mums būtina kuo anksčiau (iki 14 metų) sustiprinti bazinį raštingumą, todėl 5–6 klasėse rekomenduojame daugiau dėmesio skirti kalbai (po 3 val. per savaitę), o 9–10 klasėse – literatūrai (po 3 val. per savaitę). Tokiu būdu bendras valandų, skiriamų kalbai ir literatūrai, skaičius 5–10 kl. liks nepakitęs, tik kitaip pasiskirstęs.

Laikomės BP atnaujinimo gairių

Siūloma

Būtina keisti kompetencijų vertinimo matricą ir pagal ją formuoti kompetencijomis grįsto literatūrinio ugdymo programą.

Kompetencija yra žinių, gebėjimų ir vertybių visuma, todėl ir kompetencijų vertinimo aprašuose, nurodant pasiektą rezultatą, turi būti įvardijami visi šie trys sandai (pvz., *analizuodamas tekstą pasitelkęs literatūrines sąvokas sukuria santykį su kūrinio pagal savo vertybines nuostatas*).

Atsižvelgta

(pagal bendrą BP rengimo koncepciją)

Visa literatūrinio ugdymo programa yra pagrįsta kompetencijomis. Kompetencijų aprašuose akcentuojama mokinio veikla, o pasiekimų raidos aprašuose matyti, kaip mokinio dalykinė veikla virsta kompetencija.

Pasiekti rezultatai atspindi mokiniui dalyvaujant kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime (žr. LKL BP projekte pasiekimą E3).

Kompetencijų raidos aprašai (bendri)

Vaiko raidos aprašas

Parsisiųsti

Komunikavimo kompetencija

Parsisiųsti

Kultūrinė kompetencija

Parsisiųsti

Kūrybiškumo kompetencija

Parsisiųsti

Pažinimo kompetencija

Parsisiųsti

Pilietiškumo kompetencija

Parsisiųsti

SESG kompetencija

Parsisiųsti

<https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai/>

Pvz.:

Pažinimo kompetencijos

sandai ir jų raiška

<https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/04/Pazinimo-kompetencija.pdf>

Dalyko žinios ir gebėjimai	Mokymo(si) objektai ir sąvokos	Skiria sąvokos apibrėžimą nuo fakto ir taisyklės. Savais žodžiais paaiškina skirtumus ir pateikia pavyzdžių.
	Pagrindiniai dalyko faktai ir idėjos	Atpažįsta dalyko idėją kaip faktus jungiančią mintį. Pvz., matematikoje simbolių naudojimo idėja įgalina suprasti ir įprasminti labai sudėtingus konkrečius reiškinius. Atlieka mintinus veiksmus su abstrakčiomis idėjomis, hipotetiniais procesais ir pan. Humanitariniuose dalykuose žodynas gausiai papildomas naujais žodžiais, terminais, reiškiančiais abstrakčias sąvokas. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto. Kalbą pritaiko atsižvelgdami į pašnekovą ir situaciją, žaidžia kalba (kuria trumpinius, žargoną ir pan.). Skaitydami, turimą informaciją sieja su gaunamomis naujomis žiniomis, jas adaptuoja. Sėkmingai suvokia tekstus (kelia klausimus, analizuoja, randa pagrindinę mintį, nusako idėją). Pradedą analizuoti skaitomo teksto paslėptą prasmę, simbolius.
	Dalyko procedūros ir jų taikymas	Sieja taisykles ir procedūras su dalyko faktais ir sąvokomis. Taisykles ir procedūras grindžia dalyko faktais ir sąvokomis. Pvz., matematikoje trupmenų aritmetikos veiksmai grindžiami pagrindinėmis trupmenų savybėmis; lietuvių kalbos rašybos dalykus aiškina ne tik taisyklėmis, bet ir istoriniais kalbos raidos faktais (pvz., nosinių raidžių rašyba ar naujažodžių atsiradimas, sukūrimas).

Laikomės LKL atnaujinimo koncepcijos

Siūlymas

5-8 klasės programoje atsisakyti privalomų tekstų, palikti tik siūlymus ir rekomendacijas.

Galbūt pakaktų pateikti tematikas, nurodyti tam tikrus aspektus. Į siūlomų tekstų sąrašą įtraukti ne tik lietuvių literatūros tekstus, sukurtus iki XX a., bet ir naujausius lietuvių autorių tekstus ir būtinai siūlyti ir užsienio autorių tekstus.

Neatsižvelgta

- Privalomi kūriniai yra tik viena kategorija, kita – pasirenkamieji kūriniai.
- Negalima palikti tik rekomendacijų. Yra tam tikras nacionalinis kanonas, kurį jaunoji Lietuvos karta turi būti perskaičiusi. Mus kaip tautą ir valstybę vienija bendra patirtis, kultūra, bendros vertybės.

Lektūros parinkimo lygiai

Nacionalinio lygio programa – atsakinga valstybė

Rekomenduojama literatūra– atsakingas mokytojas

Laisvalaikio skaitiniai – atsakingi tėvai

Nacionalinio lygio programa kuriama Švietimo įstatyme įvardytiems švietimo tikslams įgyvendinti:

„perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą“,
o tai pasiekama sąmoningai parenkant atitinkamus kūrinius.

LKL BP atnaujinimo koncepcija (žr. BP 1.):

...suteikti mokiniams lietuvių kalbos ir literatūros (kultūros) pagrindus, būtinus mokinio moralinei, kultūrinei, tautinei bei pilietinei brandai.

...ugdyti skaitytoją, siejant skaitymą su vertybiniu ir intelektiniu tobulėjimu.

Siekiant suaktualinti literatūrą pabrėžiamas jos **ryšys su mokiniui artima vizualine kultūra ir šiuolaikinių medijų kontekstu.**

Supažindinant su svarbiausiomis Lietuvos literatūros ir kultūros asmenybėmis ir jų darbais, su meno ir kultūros vertybėmis, **ugdoma istorinė kultūrinė atmintis**, kad mokiniai suprastų, jog jie yra Lietuvos kultūros paveldėtojai ir kūrėjai.

Pamažu **atveriamą Europos kultūros tradiciją**, mokiniai susipažįsta su svarbiausiais Europos kultūros ženklais ir vaizdiniais, atskleidžia jos antikines ir krikščioniškas ištakas.

Detaliau:

Literatūros ir kultūros pažinimo centre – literatūros kūrinys, turintis meninę vertę, perteikiantis vertybes ir kultūrinį kontekstą.

Kadangi estetiškai vertingas kūrinys pats diktuoja temų ir problemų lauką, atsisakyta kūrinio kaip vienos temos iliustracijos.

Teminės gijos yra tik vienas nagrinėjimo aspektų. Jos nurodo kiekvienos klasės kūrinių sąsajas ir sąsajas su mokinių amžiumi.

Skiriamos dvi ugdymo pakopos:

5–8 klasėse mokinys auginamas kaip asmenybė, derinamas skaitymo malonumas ir kultūros pažinimas, padedami kalbos sistemos pažinimo pagrindai;

9–10 klasėse intensyviau ugdomi kalbos vartojimo gebėjimai, padedami literatūros kūrinio analizės bei lietuvių ir visuotinės literatūros lyginimo pagrindai.

Programa mažiau unifikuota, laisvesnė

Mokytojams suteikiamos didesnės galimybės rinktis kūrinius ir jų nagrinėjimo aspektus, lanksčiau organizuoti ugdymo procesą atsižvelgiant į konkrečios klasės situaciją, mokyklos koncepciją ir į gyvenimo aktualijas, pademonstruoti savo literatūrinius pasirinkimus ir prioritetus.

Ugdomas skaitymo įprotis

„Įprogramintos“ savarankiško skaitymo / aptarimo pamokos suteikia galimybių rinktis kūrinius pagal mokinių interesus.

Įgyvendinimo rekomendacijose pateikiami savarankiško skaitymo knygų sąrašai, atsižvelgiant į mokinių amžiaus tarpsnius ir asmens savybių ugdymą.

Įtraukta vertingų vaikų ir jaunimo literatūros kūrinių, klasikos kūriniai taip pat kalba apie jauno žmogaus problemas, gyvenimą.

Didesnis dėmesys mokinio patirčiai.

Kam literatūra reikalinga?..

Literatūros ir kultūros pažinimo kurso pagrindiniame ugdyme esmė – į literatūrą pažvelgti kaip į mokslą ir meną ir paklausti, kam jis žmogui reikalingas, kokia būna literatūra, ką ji „daro“...

Suderintas kultūrinis pasakojimas (2016 metų programos tikslas) ir literatūrinis pasakojimas (skaitymo malonumas), subalansuotas klasikinės ir šiuolaikinės literatūros santykis.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Kodėl svarbu, ką žmogus skaito?

Įrodytos seniai žinomos tiesos...

Tylus, individualus teksto tyrinėjimas – intelektinių pasiekimų ir kūrybiškumo sąlyga

Atidžiai skaityti yra svarbu ne tik dėl žinių,
bet ir dėl „intelektinių vibracijų“,
kurias autoriaus žodžiai sukelia skaitytojų smegenyse.

Per pauzes,
kurios susidaro ilgiau skaitant ir mąstant,
žmogus atranda sąsajas,
kuria savo idėjas.

Žr.: Carr, N. (2013). Seklumas: Kaip internetas keičia mūsų smegenis. Vilnius: „Eugrimas“, p. 58–60.

Prieiga per internetą: <https://evedlys.pavb.lt/wp-content/uploads/2018/01/Seklumos.pdf>

Atidusis skaitymas – „pasyvi treniruotė“

Skaitydamas grožinę literatūrą
skaitytojas iš teksto „paima“ ir į savo ankstesnę patirtį bei žinias
integruoja
informaciją apie skaitomus veiksmus ir pojūčius;
skaitymo metu veikia tos pačios smegenų sritys,
kaip ir atliekant ar stebint panašius veiksmus tikrovėje.

Nustatyta Vašingtono universiteto Dinaminio pažinimo laboratorijoje smegenų skenavimo būdu –

žr.: Nicole K. Speer ir kt. (2009). Reading Stories Activates Neural Representations of Visual and Motor Experiences. *Psychological Science*, 20, no 8, p. 989–999.

Prieiga per internetą: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2819196/>

Laukiame Jūsų laiškų adresu:

Zita.Nauckunaite@nsa.smm.lt

